

Eric Toussaint: I stormens centrum: skuldkrisen i den Europeiska unionen.

[Intervju med CADTM, Comité pour l'annulation de la dette du tiers monde (Kommittén för avskaffande av Tredje världens skuld), publicerad mellan 12 och 26 september 2011. Publicerad på svenska i Röda Rummet nr 3-4/2011.]

Del 1. Grekland

CADTM: Stämmer det att Grekland måste förbinda sig att betala omkring 15 procent ränta för att få teckna tioåriga lån?

Eric Toussaint: Ja, det gör det. Marknaden är bara beredd att köpa de tioåriga obligationer som Grekland vill sälja på villkor att de binder sig för att betala så orimliga räntor.

CADTM: Kommer Grekland att skriva under tioåriga lån på sådana villkor?

ET: Nej, Grekland har inte råd att betala så höga räntor. Det skulle kosta landet alldeles för mycket. Ändå kan vi nästan dagligen läsa både i konventionella och alternativa media (där de sistnämnda är avgörande för att kunna utveckla en kritisk uppfattning) att Grekland måste låna till 15 procent eller mer.

Ända sedan krisen bröt ut på våren 2010 har Grekland i själva verket tagit 3, 6 eller 12 månaders lån på marknaden, inte mer, till en ränta på mellan 4 och 5 procent.¹ Märk väl att innan spekulatioerna mot Grekland inleddes kunde landet låna till mycket låg ränta, eftersom banker och investeringsinstitutioner (pensionsfonder, försäkringsbolag) var mycket ivriga att låna ut.

Den 13 oktober 2009 utfärdade man till exempel tre månaders statsobligationer, så kallade T-Bills, till mycket låg ränta, 0,35%. Samma dag utfärdade de sex månaders obligationer till 0,59% ränta. Sju dagar senare, 20 oktober 2009, gav de ut ettåriga obligationer till 0,94%.² Det var mindre än 6 månader innan krisen i Grekland bröt ut. Värderingsinstitutet har givit Grekland och bankerna som beviljade det ena lånet efter det andra mycket höga värderingssiffror. Tio månader senare var Grekland tvunget att utfärda sex månaders obligationer till 4,65% ränta – med andra ord 8 gånger högre. Det tyder på en grundläggande förändring av omständigheterna.

Ett annat talande faktum pekar på bankernas ansvar: 2008 krävde bankerna högre ränta av Grekland än 2009. I juni-juli-augusti 2008, före kraschen som orsakades av Lehman Brothers' konkurs, var räntorna fyra gånger högre än i oktober 2009. De låg som lägst (under 1%) under fjärde kvartalet 2009.³ Det kan verka ologiskt eftersom en privatbank verkligen inte förväntas sänka sin ränta i samband med en större internationell kris, minst av allt med ett land som Grekland, som är kvickt att låna. Men det var fullkomligt logiskt utifrån bankernas synvinkel, som var ute efter att maximera vinsterna samtidigt som de litade på att det offentliga skulle rädda dem om det blev problem. Efter Lehman Brothers' konkurs öste de amerikanska och europeiska regeringarna ut enorma mängder pengar för att lösa ut bankerna, återställa tilltron och hjälpa den ekonomiska återhämtningen. Bankerna använde dessa pengar för att låna ut till länder som Grekland, Portugal, Spanien och Italien, övertygade som de (med rätta) var, att om det skulle bli några problem så skulle ECB [Europeiska Centralbanken] och EC [Europakommissionen] hjälpa dem.

CADTM: Så du menar att de privata bankerna medvetet knuffade in Grekland i en ohållbar skuldfälla genom att erbjuda låga räntor, och sedan krävde mycket högre räntor som gjorde det omöjligt för Grekland att låna på längre perioder än ett år?

ET: Ja, exakt. Jag menar inte att det var någon sorts komplott, men det är uppenbart att bankerna bokstavligen kastade kapital i armarna på länder som Grekland (i synnerhet genom att sänka

räntorna de begärde) eftersom de ansåg att pengarna de så generöst hade fått från offentliga myndigheter måste omvandlas till lån till länderna i eurozonen. Vi måste komma ihåg att för bara tre år sedan verkade staterna vara mer pålitliga aktörer samtidigt som de privata företagens förmåga att betala tillbaka sina skulder var oviss.

För att återgå till det konkreta exempel som nämndes ovan, så sålde den grekiska regeringen den 20 oktober 2009 sina tre månaders T-bills till en ränta på 0,35%, i ett försök att skrapa ihop 1.500 miljoner euro. Banker och andra investeringsinstitutioner föreslog ungefär fem gånger denna summa, det vill säga 7.040 miljoner. Slutligen beslutade regeringen att låna 2.400 miljoner. Det är ingen överdrift att hävda att bankerna bokstavligen kastade pengar efter Grekland.

Låt oss också återgå till tidsintervallen för de västeuropeiska bankernas beviljande av lån till Grekland mellan 2005 och 2009. Banker i de västeuropeiska länderna ökade sina lån till Grekland (både till den privata och offentliga sektorn) i flera steg. Mellan december 2005 och mars 2007 ökade lånemängden med 50%, från strax under 80 miljarder dollar till 120 miljarder. Trots att subprimekrisen* hade brutit ut i USA ökade lånen återigen mellan juni 2007 och sommaren 2008, denna gång med 33% (från 120 miljarder till 160 miljarder), och därefter blev de kvar på en mycket hög nivå (omkring 120 miljarder). Det betyder att västeuropeiska privata banker använde de pengar som de fick till mycket låg ränta från ECB, Bank of England, den amerikanska centralbanken och den amerikanska valutamarknaden (se nedan) för att öka sina lån till länder som Grekland utan att ta hänsyn till riskerna.⁴ Privatbankerna bär alltså ett tungt ansvar för Greklands överväldigande skulder. Grekiska privatbanker lånade också ut enorma mängder till offentliga myndigheter och den privata sektorn. Även de har ett betydande ansvar för den nuvarande situationen. Följaktligen borde de skulder som utländska och grekiska banker gör anspråk på från Grekland betraktas som ogiltiga.

Del 2. Den stora grekiska obligationsbasaren

CADTM: Du säger att Grekland har upphört att utfärda 10-åriga obligationer efter att krisen bröt ut i maj 2010. Varför begär då marknaderna en ränta på 15% eller mer på grekiska 10-åriga obligationer?⁵

ET: Det påverkar försäljningspriset på äldre grekiska skuldsedlar som byts på den sekundära marknaden eller OTC-marknaden.[§] Det finns en annan mycket viktigare konsekvens, nämligen att det tvingar Grekland att välja mellan två alternativ:

a) antingen vara ännu mer beroende av trojkan (IMF, ECB, EC) för att få långsiktiga lån (10-15-30 år) och gå med på deras villkor, eller b) vägra följa marknadens och trojkans diktat och ställa in betalningarna och samtidigt inleda en revision för att vägra fullgöra de ogiltiga delarna av sina skulder.

CADTM: Innan vi tittar på dessa alternativ, kan du förklara vad den sekundära marknaden är?

ET: Precis som för begagnade bilar finns det en andrahandsmarknad för skulder.

Investeringsinstitutioner och hedgefonder[†] köper eller säljer obligationer på den sekundära marknaden eller på OTC-marknaden. Investeringsinstitutionerna är de absolut viktigaste aktörerna.

Senaste gången Grekland utfärdade tioåriga obligationer var den 11 mars 2010, innan spekulationsangreppen inleddes och trojkan ingrep. För att få 5 miljarder euro band det sig i mars

* **Subprimelån** är ett amerikanskt begrepp som syftar på den del av den lånemarknaden i USA som riktar sig till mindre kreditvärda låntagare. Vid subprimelån ges lån i förhållande till värdet på de tillgångar som belånas, men ingen bedömning görs av låntagarens betalningsförmåga – öa.

§ **OTC** (over the counter trading= **Handel över disk**) är handel som genomförs utanför reglerade erkända handelsplatser som börsmarknader – öa.

† En **hedgefond** är ett sammanfattande begrepp för många olika typer av specialfonder. Gemensamt för dem är att de har friare regler för sina placeringar – öa.

2010 för en ränta på 6,25% vartannat år till 2020. Det året måste det betala tillbaka det lånade kapitalet. Som vi har sett lånar det sedan dess inte längre på tio år eftersom räntorna exploderade. När vi får läsa att den tioåriga räntan är 14,86% (8 augusti när den grekiska tioåriga räntan, efter att ha varit så hög som 18%, efter ECB:s ingripande återigen låg under 15%) så anger det priset för tioåriga obligationer på den sekundära marknaden.

Investeringsinstitutioner som köpte dessa obligationer i mars 2010 försöker sälja dem på den sekundära skuldmarknaden eftersom de har blivit högriskpapper, genom att Grekland kanske inte kan betala tillbaka deras värde när de löper ut.

CADTM: Kan du förklara hur man bestämmer andrahandspriset på tioåriga obligationer som utfärdats av Grekland?

ET: Nedanstående tabell kan hjälpa oss att förstå vad som menas med att säga att den grekiska räntan på tio år uppgår till 14,86%. Låt oss ta ett exempel: en bank köpte i mars 2010 grekiska obligationer för 500 miljoner euro, där varje obligation kostade 1.000 euro. Banken kommer varje år att ta ut 62,5 euro (det vill säga 6,25% på 1.000 euro) per obligation. På säkerhetsmarknadens språk kommer en obligation att ge 62,5 kuponger i avkastning. 2011 betraktas dessa obligationer som riskabla eftersom det ingalunda är säkert att Grekland 2020 kommer att kunna betala tillbaka det utlånade kapitalet. Så de banker som har många grekiska obligationer, såsom BNP Paribas (de hade i juli 2011 fortfarande kvar obligationer för 5 miljarder euro), Dexia (3,5 miljarder), Commerzbank (3 miljarder), Generali (3 miljarder), Société Générale (2,7 miljarder), Royal Bank of Scotland, Allianz eller grekiska banker, säljer nu sina obligationer på den sekundära marknaden eftersom de har skröp- eller giftiga obligationer i sina bokslut. För att lugna sina aktieägare (och stoppa dem från att sälja sina aktier), sina kunder (och hindra dem från att ta ut sina besparingar) och europeiska myndigheter, måste de bli av med så många grekiska obligationer som de kan, efter att ha fram till mars 2010 ha glufsats i sig dem. Till vilket pris kan de sälja dem? Det är där räntan på 14,86% spelar en roll. Hedgefonder och andra blodsugarfonder som är beredda att köpa grekiska obligationer som utfärdades i mars 2010 vill ha en avkastning på 14,86%. Om de köper obligationer som ger 62,5 euro, så måste denna summa utgöra 14,86% av inköpspriset, så obligationerna säljs för bara 420,50 euro.

	Nominellt värde på en tioårig obligation som utfärdades av Grekland 11 mars 2010.	Ränta den 11 mars 2010.	Värdekupong per år för en obligation.	Pris på obligationen på den sekundära marknaden 8 augusti 2011.	Faktisk avkastning 8 augusti 2011 om köparen köpte en 1000-euro-obligation för 420,50 euro
<i>Exempel</i>	1.000 euro	6,25%	62,5 euro	420,50 euro	14,86%

Sammanfattningsvis: om köparna vill få en faktisk ränta på 14,86% kommer de inte att betala mer än 420,50 euro för 1000-euro-obligation. Som ni kan tänka er vill inte bankerna sälja med en sådan förlust.

CADTM: Du säger att investeringsinstitutionerna säljer grekiska obligationer. Har du någon uppfattning om i vilken omfattning?

ET: De franska bankerna försökte minimera riskerna de tog, och minskade därför 2010 sin ställning i Grekland med 44% (från 27 miljarder till 15 miljarder dollar). Tyska banker gick tillväga på liknande sätt: deras direkta ställning minskade mellan maj 2010 och februari 2011 med 60% (från 16 miljarder till 10 miljarder euro). 2011 har detta återtag varit ännu mer påfallande.

CADTM: Vad gör ECB i detta avseende?

ET: ECB ägnar sig helt åt att tjäna bankernas intressen.

CADTM: Men hur?

ET: Genom att själv köpa grekiska obligationer på den sekundära marknaden. ECB köper från de privata bankerna som vill bli av med säkerheterna som baseras på den grekiska skulden med en värdeminskning på omkring 20%. ECB betalar cirka 800 euro för en obligation vars värde var 1.000 euro när den utfärdades. Som framgår av tabellen ovan är dessa obligationer mycket lägre värderade på den sekundära marknaden eller på OTC-marknaden. Det är lätt att inse varför bankerna uppskattar att få 800 euro av ECB istället för marknadspriset. Samtidigt är det ännu ett exempel på den enorma klyftan mellan privatbankernas och de europeiska ledarnas verkliga praktik å ena sidan och å den andra deras predikningar om behovet att låta marknadskrafterna bestämma priset.

Del 3. ECB, alltid lojal mot privata intressen

CADTM: Den 8 augusti 2011 började ECB köpa obligationer som hade utfärdats av de europeiska stater som hade hamnat i problem. Vad anser du om det?

ET: En första viktig sak att komma ihåg: media tillkännagav att ECB skulle börja köpa obligationer utan att uppge att det som vanligt bara skulle äga rum på den sekundära marknaden.

ECB köper inte obligationer på den grekiska skulden direkt från den grekiska regeringen utan från banker på den sekundära marknaden. Det är därför bankerna blev så nöjda den 8 augusti 2011. ECB hävdar faktiskt att den inte köpte några obligationer på den sekundära marknaden mellan mars 2011 och 8 augusti 2011. Det var en källa till förtret för bankerna, eftersom de ville bli av med grekiska obligationer och obligationer från andra problemländer och då tvingades sälja dem till minimipris på den sekundära marknaden. De flesta av bankerna sålde väldigt få eftersom priserna faktiskt var alltför låga.⁶ Det är därför de krävde att ECB skulle börja köpa igen.

CADTM: ECB:s återkomst till den sekundära marknaden höjde priset på grekiska obligationer, eller hur?

ET: Ja, men bara ett tag, och det som betyder något är att ECB köper i enorma mängder och till ett högre pris än marknadspriset. Mellan maj 2010 och mars 2011 köpte ECB grekiska obligationer från banker och andra investeringsinstitutioner för 66 miljarder euro. Mellan 8 och 12 augusti, det vill säga på fem dagar, köpte den grekiska, irländska, portugisiska, spanska och italienska obligationer för 22 miljarder euro. Under den påföljande veckan köpte den för ytterligare 14 miljarder. Vi vet inte hur stor del som var grekiska obligationer men vi kan se att köpen var massiva. Det som framgår klart är att ECB:s praktik att köpa obligationer gör det möjligt för investeringsinstitutioner att spekulera och göra saftiga profiter.

Bankerna kan faktiskt köpa obligationer till underpriser på den sekundära marknaden eller mycket mer diskret på OTC-marknaden som är helt oreglerad (42,5% av deras nominella värde under dagarna efter 8 augusti och ännu lägre några veckor senare) och sälja dem till ECB för 80%. Omfattningen av dessa affärer kanske är marginell, det är svårt att veta exakt. Men de är verkligen ytterst lönsamma och jag kan inte se hur ECB eller marknadsmyndigheterna skulle kunna förhindra det ens om de skulle vilja det.

Vi måste komma ihåg att affärerna på den sekundära marknaden är nästan oreglerade och att det jämte den sekundära marknaden finns OTC-marknaden som inte alls regleras av de offentliga myndigheterna. Skuldobligationer säljs och köps regelbundet med "snabb avsättning", det vill säga att en köpare, exempelvis en bank, kan köpa för dussintals miljoner utan att behöva betala för dem när de får dem. Köparna lovar att de ska betala, de får obligationerna, säljer dem vidare och betalar det de var skyldiga med inkomsterna från återförsäljningen. Det visar att köpet aldrig gjordes för att

användas för sin egen avkastning, utan köptes och såldes med en gång för att maximera vinsten (spekulation).

Om de inte lyckas sälja dessa obligationer vidare till ett bra pris eller inte alls, så kan de naturligtvis inte betala kalaset. Det kan leda till en krasch, eftersom hundratals investeringsinstitutioner spelar samma spel och de summor som står på spel är astronomiska. Affärer med säkerheter som baseras på statsskulden i länder med problem uppgår till tiotals eller hundratals miljarder euro på den frisläppta marknaden.

CADTM: Varför köper inte ECB direkt från de länder som ger ut obligationerna istället för på de sekundära marknaderna?

ET: Därför att de berörda regeringarna vill bevara den privata sektorns monopol på krediter till offentliga organ. Både ECB:s egna stadgar och Lissabonfördraget förbjuder direkta lån till medlemsstater, och det gäller även centralbankerna inom EU. ECB lånar därför ut till privata banker som i sin tur lånar till stater med andra investeringsinstitutioner.

Som jag nämnde tidigare sålde franska, tyska och andra banker massiva mängder grekiska obligationer under 2010 och första kvartalet 2011. Hittills har ECB varit den största köparen och den köper över det sekundära marknadspriset.⁷

Som ni kan inse gynnar det alla möjliga manipulationer från bankerna och andra investeringsinstitutioner, eftersom obligationer garanteras för innehavarna och marknaderna släpps fria. Uppenbarligen har de privata bankerna satt press på ECB så att den ska köpa obligationer till ett högre pris, och hävdade att de måste bli av med dem för att städa upp sina bokslut och förhindra ännu en omfattande finanskris.

Juli och augusti var bra månader för en sådan utpressning, eftersom aktiemarknaderna mellan 8 juli och 18 augusti 2011 föll med mellan 15 och 25%. Aktiekursen på de banker som lånade ut pengar till Grekland, i synnerhet franska banker, bokstavligen rasade. ECB greps av panik och gav efter för bankirernas och investeringsinstitutionernas påtryckningar och började köpa obligationer igen. ECB:s ingripande räddade situationen (åtminstone ett tag) för ett antal stora banker, särskilt franska. Ännu en gång hjälpte offentliga institutioner den privata sektorn ur knipan. Men det finns en ännu mer skandalös aspekt på ECB:s uppträdande.

CADTM: Kan du förklara?

ET: Det är lätt. ECB lånar ut pengar till privata banker till en mycket låg ränta, 1% mellan maj 2009 och april 2011, 1,5% idag, och ber bara bankerna som får lånen att ge någon ekonomisk garanti. Det som bankerna lämnar som garanti är just de obligationer (kallade "säkerheter") på vilka de, om det är grekiska, portugisiska eller irländska obligationer, får ränta på mellan 3,75 och 5%, om de utfärdades för mindre än 1 år (se ovan), och mer om det är obligationer som löper ut efter 3, 5 eller 10 år.

CADTM: Varför kallar du det skandalöst?

ET: Därför att bankerna lånar från ECB till en ränta på mellan 1 och 1,5% för att garantera lån med minst 3,75% ränta till stater. När de en gång har köpt obligationerna och kvitterat ut deras ränta så vinner de två gånger till: de lämnar dessa obligationer som säkerhet för att låna till låg ränta från ECB och lånar ut dessa pengar till stater till en hög ränta. ECB gör det möjligt för dem att göra ännu saftigare profiter.

Sedan 2009-2010 har ECB dessutom ändrat sina kriterier för säkerheter och gått med på att bankerna använder högriskobligationer som säkerhet, något som uppenbarligen uppmuntrar bankerna att ge obetänksamma lån eftersom de är säkra på att antingen kunna sälja obligationerna till ECB eller använda dem som garanti. Det verkar logiskt att överväga om ECB skulle agera annorlunda och låna direkt till stater mot 1-1,5% ränta utan att överösa bankerna med gåvor som

den gör.

CADTM: Men har den något val i och med att den är bunden av sina stadgar och Lissabonfördraget?

ET: Flera bestämmelser i fördraget följs hursomhelst inte (att kvoten mellan skuld och BNP inte ska överstiga 60%, att kvoten mellan budgetunderskottet och BNP inte ska överstiga 3%) så med tanke på omständigheterna skulle vi kunna glömma den också.

Under nästa skede måste vi vara medvetna om att olika EU-fördrag måste upphävas, ECB:s stadgar måste förändras radikalt och EU måste grundas på andra förutsättningar. Men för att uppnå det måste styrkeförhållandena först förändras med hjälp av massiva mobiliseringar på gatorna.

Del 4. Ett europeiskt Brady-avtal: åtstramningar för livet

CADTM: Efter det europeiska toppmötet den 21 juli 2011 tillkännagavs att Greklands skuld skulle minska genom att vända sig till bankerna. Var det ett klokt drag?

ET: Inte alls. Dessa beslut ger inte länderna med ekonomiska problem någon bra lösning. Besluten den 21 juli kommer, under förutsättning att de stadfästs av medlemsländernas parlament i september-oktober 2011, bara att lätta en aning på snaran som stryper de här länderna och i synnerhet deras befolkningar. Dessutom har de europeiska regeringarna i fallet Grekland (som snart kommer att följas av fler länder) litat på att bankerna, som till stor del är ansvariga för katastrofen, ska hitta på en politik som är skraddarsydd efter deras egna behov. De inrättade en specialkartell av stora kreditbanker under det pampiga men missledande namnet Institute of International Finance (IIF) [Internationella finansinstitutet], som har skisserat en meny med olika alternativ med fyra möjliga scenarier.⁸

Som *Crédit Agricole*, en av de viktigaste franska bankerna (den äger en bank i Grekland, "Emporiki",⁹ som är fullsmockad med grekiska obligationer), påminner om så hittade IIF helt klart sin inspiration i Brady-planen som tillämpades på 1980- och 1990-talen för att bemöta skuldskrisen i 18 utvecklingsländer (se nedan). Statsöverhuvudena, EC och bankerna tillkännagav via media att det skulle minska skulden med 21%, vilket inte stämmer. I bästa fall skulle Greklands skuld minska med 13,5 miljarder euro, det vill säga 4% av det nuvarande kapitalbeloppet, som uppgår till 350 miljarder euro (och kommer att öka ytterligare under de kommande åren). Siffran 21% är den värdeminskning bankerna är beredda att göra på de grekiska obligationer som de äger. Det är bara en bokföringsteknisk åtgärd. Det påverkar faktiskt överhuvudtaget inte vad den grekiska regeringen måste betala. Bankägarna var så nöjda med att deras förslag skulle antas av statsöverhuvudena och ECB att flera av dem så tidigt som i slutet av juli och början av augusti tillkännagav att de förberedde 21% i förluster på grekiska obligationer som löper ut 2020. BNP Paribas tillhandahöll exempelvis 534 miljoner euro och Dexia 377 miljoner.¹⁰ Genom att göra det har bankerna en ledande roll för IIF:s förhoppningar att få parlamenten i EU-länderna att godkänna överenskommelsen med statsöverhuvudena och ECB. Dessutom kan sådana förväntade förluster räknas av från deras vinster för att minska skatten. Men hittills har det funnits en bråkstake bland bankerna, nämligen Royal Bank of Scotland (RBS), som drog sig ur IIF och tillkännagav att den skulle göra en 50%-ig minskning istället för 21% och förberedde förluster på 733 miljoner pund, vilket visar att en 21%-ig minskning är långtifrån tillräcklig. Enligt *Financial Times* och den belgiska finansstidningen *L'Écho*¹¹ skickade International Accounting Standards Board (IASB) [Internationella styrelsen för revisionsstandard] ett brev till den europeiska säkerhets- och marknadsmyndigheten som reglerar de europeiska finansmarknaderna, och ifrågasatte bankerna som tillämpade en 21%-ig minskning på sina grekiska obligationer när marknadsvärdet är mindre än 50%.

CADTM: Överenskommelsen den 21 juli sägs också innebära att trojkans lån till Grekland, Irland och Portugal skulle förlängas över en längre period med lägre ränta. Stämmer det?

ET: De europeiska regeringarna tillkännagav verkligen att de tänkte minska räntan som de debiterade Grekland, Irland och Portugal med 2 eller 3 punkter.¹² Att tillkännage en minskning av räntorna med 3,5% i 15 eller till och med 30 år är samma sak som att medge att de räntor som de hittills hade begärt var oöverkomliga. Åtgärden motiveras av den uppenbara katastrof som de har bidragit till att utsätta dessa länder för, och risken att krisen skulle sprida sig till andra länder. De åtgärder som de europeiska regeringarna förkunnade den 21 juli 2011 är ett tydligt erkännande av det "orättfärdiga berikande" som de är ansvariga för och den svekfulla karaktären på deras politik.

CADTM: Vad är orättfärdigt berikande?

ET: Orättfärdigt berikande är att berika sig på ett felaktigt sätt, att skaffa vinst på ett olagligt sätt. Det motsvarar en allmän princip i internationell lag som definieras i artikel 38 i Internationella domstolens lagar. Länder som Tyskland, Frankrike och Österrike lånar på marknaden till 2% ränta och lånar ut samma pengar till Grekland mot 5 eller 5,5% ränta och till Irland mot 6% ränta. På samma sätt lånar IMF från sina medlemmar mot låg ränta och lånar ut till Grekland, Irland och Portugal mot mycket högre ränta.

CADTM: Vad är den svekfulla karaktären på trojkans politik?

ET: Svek¹³ är ett viktig begrepp inom internationell lag. Det syftar på avsiktligt bedrägeri för att skada en annan person. Om en stat förleds att sluta ett avtal om ett lån med hjälp av ett svekfullt agerande av en annan stat eller en internationell organisation som är part under förhandlingarna, så kan den åberopa svek som grundval för att förklara avtalet för ogiltigt eftersom det slöts med hjälp av bedrägeri. Nu utnyttjar trojkan Greklands, Irlands och Portugals svåra belägenhet för att genomdriva åtgärder som går mot medborgarnas sociala och ekonomiska rättigheter, bestrider gemensamma avtal, kränker landets överhöghet och i vissa fall även dess konstitution. Tack vare vissa italienska tidningar känner vi till att ECB i början av augusti 2011 utnyttjade spekulationsangrepp mot Italien för att tvinga dess regering att genomföra samma sorts antisociala åtgärder som Grekland, Irland och Portugal. Om den italienska regeringen inte fogade sig så ECB att den kanske inte skulle hjälpa Italien alls.

Det medlemmarna i trojkan gör kan jämföras med det motbjudande beteendet hos någon som påstår sig hjälpa en person i svårigheter, men i själva verket bara gör det värre och drar nytta av det. Vi kan också betrakta det som en brottslig handling som planerats gemensamt av IMF, ECB och EC och av regeringarna som stöder deras handlingar. Att förena sig för att planera och genomföra en brottslig handling ökar angriparnas ansvar.

Än mer: den ekonomiska politik som trojkan tvingar igenom kommer inte att göra det möjligt för de berörda länderna att förbättra sin situation. Under tre decennier har denna skadliga politik tillämpats å privata storbolags, IMF:s och de industrialiserade ländernas vägnar i skuldsatta länder i Syd och ett antal länder i det tidigare sovjetblocket. De länder som fogade sig allra mest ihärdigt tvingades genomlida fruktansvärda tider. De som vägrade gå med på diktaten från de internationella organen och deras nyliberala doktriner har klarat sig mycket bättre. Vi måste påminna oss detta, för vi måste göra känt att resultatet av den politik som trojkan och investeringsinstitutionerna kräver är givet på förhand. Varken idag eller imorgon har de rätt att hävda att de inte visste vad deras politik skulle leda till. Vi kan redan se vad som händer i Grekland.

CADTM: Under mer än ett år nu har CADTM varnat för en skuldreduktion under ledning av fordringsägarna, nämligen trojkan, bankerna och andra investeringsinstitutioner. Är det rätt?

ET: Naturligtvis. Den nuvarande finansoperationen leds av fordringsägarna och är anpassad efter deras intressen. Som jag har visat ovan är den nuvarande planen en europeisk version av Brady-planen.¹⁴ Låt oss inte glömma i vilket sammanhang denna plan genomfördes i slutet av 1980-talet.

Under början av krisen som bröt ut 1982 hjälpte IMF och de amerikanska och brittiska regeringarna och andra stormakter privatbankerna i Norr som hade tagit enorma risker när de beviljade lån till

länder i Syd, speciellt i Latinamerika (samma sak skulle hända senare med subprimelån och lån till länder som Grekland, de östeuropeiska länderna, Irland, Portugal och Spanien). När utvecklingsländer, till att börja med Mexiko, var nära att ställa in betalningarna, gick IMF och länderna i Parisklubben med på att låna dem kapital under förutsättning att de betalade tillbaka till de privata bankerna i Norr och genomförde åtstramningsprogram (den ökända strukturella anpassningspolitiken). När skulderna i Syd därefter växte i allt snabbare takt utarbetade de Brady-planen (efter namnet på USA:s dåvarande finansminister) som innebar att de mest skuldsatta ländernas skuld omstrukturerades med hjälp av obligationsväxling. De deltagande länderna var Argentina, Brasilien, Bulgarien, Costa Rica, Elfenbenskusten, Dominikanska republiken, Ecuador, Jordanien, Mexiko, Nigeria, Panama, Peru, Filippinerna, Polen, Uruguay, Venezuela och Vietnam. Brady tillkännagav på den tiden att skulderna skulle minska med 30% (när det verkligen skedde en minskning var den mycket mindre än så, och i flera fall ökade till och med skulderna, se nedan) och de nya obligationerna (Brady-obligationer) garanterade en fast ränta på omkring 6%, vilket var mycket förmånligt för bankerna. Det säkerställde också att åtstramningspolitiken skulle fortsätta under IMF:s och Världsbankens övervakning. Idag ger samma logik samma katastrofala resultat på andra breddgrader.

Det är väldigt intressant att titta på de bedömningar som görs i efterhand av två välkända nyliberala ekonomer, Kenneth Rogoff, tidigare chefsekonom på IMF och Carmen Reinhart, universitetsprofessor och rådgivare åt IMF och Världsbanken. Så här skrev de om Brady-obligationen 2009. Först hävdar de: ”Det är påfallande hur frånvarande de välkända Brady-omstruktureringarna från början av 1990-talet är när de kraftiga skuldminskningarna sker.” De grundar sedan sin negativa bedömning på följande faktorer: ”*Tre år efter Brady-avtalen var faktiskt skuldens andel av BNP i Argentina och Peru större än vad den hade varit året före omstruktureringen!*

År 2000 hade sju av de länder som hade genomfört en Brady-liknande omstrukturering (Argentina, Brasilien, Ecuador, Per, Filippinerna, Polen och Uruguay) en högre kvot mellan utlandsskulden och BNP än vad de hade upplevt tre år efter omstruktureringen, och i slutet av 2000 hade fyra av dessa länder (Argentina, Brasilien, Ecuador och Peru) skuldkvoter som var högre än innan avtalet.

2003 hade fyra av medlemmarna i Bradys grupp (Argentina, Elfenbenskusten, Ecuador och Uruguay) återigen ställt in betalningarna eller lagt om avbetalningsplanen på utlandsskulden.

2008, mindre än 20 år efter avtalet, hade Ecuador ställt in betalningarna två gånger. Några andra medlemmar i Bradys grupp kan följa efter.”¹⁵

Den europeiska versionen följer troget den ursprungliga Brady-planen in i minsta detalj. Inom ramen för planen måste de deltagande länderna köpa nollkupongobligationer från den amerikanska statsbanken¹⁶ som garanti om de skulle ställa in betalningarna. Den europeiska plan som utarbetats av bankerna, EC och ECB (med fullt stöd från IMF) föreslår fyra alternativ. I de första tre köper Grekland, via European Financial Stability Facility (EFSF) [Europeiska finansiella stabiliseringsfaciliteten], nollkupongobligationer som garanti för att det skall betala tillbaka kapitalbeloppet på trettioåriga obligationer.¹⁷

CADTM: Vad tycker du om planen?

ET: Den kommer inte att hjälpa Grekland att bli av med skulden av två grundläggande skäl. För det första är skuldminskningen helt otillräcklig, och för det andra kommer den ekonomiska och sociala politik som Grekland ska genomföra för att tillfredsställa trojkans krav att försvaga landet ännu mer. Som ett resultat kan de nya lån som Grekland beviljas inom ramen för denna plan, såväl som de tidigare nu omstrukturerade skulderna, kallas odiösa.¹⁸

CADTM: ECB sägs vara mot en kraftig nedskärning av Greklands skuld.

ET: Det stämmer. ECB är fånge i sin egen politik: eftersom den köpte massor av grekiska

obligationer på den sekundära marknaden och gick med på att banker inklusive grekiska banker, kunde lämna grekiska obligationer som säkerhet för de lån som den beviljade, så består tillgångarna i dess bokslut av enorma mängder av grekiska obligationer (plus irländska, portugisiska, italienska och spanska obligationer). Om man skulle genomföra en 50 eller 60%-ig nedskärning av de grekiska obligationerna så skulle ECB:s budget inte vara balanserad. Å andra sidan är det fortfarande fullt genomförbart eftersom det bara handlar om bokföring.

ECB:s motstånd mot en kraftig nedskärning sammanfaller återigen med privatbankernas intressen, som inte heller vill gå med på att deras tillgångar nedvärderas. ECB har satt tryck på EU:s statsöverhuvuden och på EC att de ska stärka EFSF så att den kan köpa högriskobligationer. Den vill genomföra det så snabbt som möjligt.

Del 7. Alternativa utvägar ur krisen

CADTM: Under det här samtalet har du hävdad att Grekland är tvunget att välja mellan två alternativ:

- antingen krypa till korset och gå med på att vända sig till trojkan,
- eller vägra att följa marknadens och trojkans diktat genom att ställa in betalningarna och kräva en granskning för att kunna tillbakavisa den orättmätiga delen av skulden.

Du har beskrivit det första alternativet. Skulle du nu kunna förklara det andra mer i detalj?

ET: Vi talade om fallet Grekland. Det är viktigt att påpeka att andra länder nu ställs inför samma val – Irland, Portugal, och vi får inte glömma Ungern, Bulgarien, Rumänien eller till och med Lettland – för att bara nämna länderna i EU. Det finns all anledning att tro att det är Italiens och Spaniens tur imorgon. Och vi ska inte bli förvånade om vi i övermorgon får se ännu fler EU-länder i samma belägenhet, eftersom krisen accelererar snabbt. Utanför EU är Island ett annat högriskfall.

Det bästa för länder som utsätts för utpressning från spekulanter, IMF och andra organisationer som Europakommissionen är att ta sin tillflykt till ett ensidigt moratorium på betalningarna av statskulden. Att binda sig för en sådan ensidig och enväldig handling skulle fullständigt förändra maktbalansen till fordringsägarnas nackdel. Oavsett om de är banker, försäkringsbolag eller pensionsfonder skulle de få så bråttom att sälja sina obligationer att räntorna skulle rasa till nästan noll. Vad gäller trojkan, så skulle den bli tvungen att försöka förhandla fram rabatter. Ryssland 1998, Argentina 2001 och Ecuador 2008 förklarade alla ett moratorium på sina skulder, och samtliga klarade sig väldigt bra.¹⁹

Det är viktigt att skaffa sig en uppfattning om dessa nyligen inträffade erfarenheter och se hur man ska tillämpa den bästa strategin för att förbättra befolkningens levnadsförhållanden och konkret bryta med det kapitalistiska systemet.

CADTM: Vilka ytterligare åtgärder krävs jämte ett ensidigt inställande (moratorium) av skuldbetalningarna?

ET: Ett ensidigt moratorium bör kombineras med en granskning av de offentliga lånen (med deltagande från det civila samhället). Denna granskning måste göra det möjligt att lägga fram nödvändiga bevis och argument inför regeringen och folkopinionen för att rättfärdiga upphävandet/tillbakavisandet av den del av skulden som fastställs vara orättfärdig. Internationell lag och de olika ländernas egna lagar ger en laglig grund för att enväldigt och ensidigt göra detta upphävande/tillbakavisande.²⁰

För de länder som tar till betalningsanstånd måste det utan dröjsmål bli ett moratorium på räntorna på den del som inte betalas.

I andra länder, som Frankrike, Belgien, Storbritannien, är det inte absolut nödvändigt att påbjuda ett

ensidigt moratorium medan granskningen pågår. Granskningen behövs för att avgöra omfattningen på det upphävande/tillbakavisande som ska genomföras. Om den internationella konjunkturen försämras kan det bli nödvändigt med betalningsanstånd även för länder som säger sig vara säkra mot de privata fordringsägarnas utpressning.

CADTM: Och hur kan det civila samhället delta?

ET: Det civila samhällets deltagande är absolut nödvändigt för att garantera att granskningen utförs både effektivt och ärligt. Granskningskommissionen skulle exempelvis kunna vara sammansatt av olika organ från den berörda staten så att de kan rapportera om dess arbete. Hursomhelst är det deltagandet av de sociala rörelserna, det civila samhällets gräsrotter, som kommer att vara nyckeln till att granskningen lyckas. De sociala rörelserna kan utse sina egna experter i granskning av offentliga finanser, ekonomer, jurister och författningsexperter. Givetvis måste de olika samhällsrörelser som påverkas av skuldkrisen också vara företrädna. Granskningen borde hjälpa till att avgöra de olika ansvarigheterna i skuldsättningsprocessen och kräva att de ansvariga, nationellt och internationellt, ställs inför rätta.

CADTM: I de flesta fall har den härskande klassen inget intresse av att få en verklig granskning utförd under det civila samhällets beskydd. I andra fall kan den finna sig i tanken för att undvika problemet.

ET: Det är alldeles sant. Fallet jag nämnde tidigare motsvarar en situation där starka folkliga mobiliseringar för vänsterkrafter till regeringen som kommer att anta en politik i folkets intressen eller till och med gå ännu längre. Jag erinrar mig något som Arthur Scargill, en av de främsta ledarna för gruvstrejken i Storbritannien i mitten av 1980-talet, sa. I grund och botten sa han att de behövde en regering som var lika lojal mot arbetarnas intressen som Margaret Thatcher var mot kapitalistklassens intressen. I den nuvarande situationen i Europa är vi fortfarande långt ifrån att uppnå det. Vi ställs mot regeringar som är mot tanken på en granskning och ovilliga att ifrågasätta skuldåterbetalningarna.

CADTM: Vem ska betala kalaset för upphävandet av skulderna?

ET: Vad som än händer är det inte mer än rätt att de privata institutioner och välbeställda personer som äger skuldappren ska ta smällen för att upphäva de orättmätiga skulderna, eftersom det är de som till stor del är ansvariga för krisen och dessutom i stor omfattning har vunnit på den. Att låta dem bära kostnaden för upphävandet är bara rätt om det ska bli en återgång till ökad social rättvisa.

CADTM: Kommer också små aktieägare eller arbetare som har statliga skuldpaper i pensionsbesparingar att bli tvungna att betala?

ET: Det måste göras en riktig kartläggning så att medborgare med blygsamma eller ordinära medel kan hållas skadelösa.

CADTM: Vad kommer att hända med de som är ansvariga för den orättfärdiga eller odiösa skulden?

ET: Om granskningen visar att det finns brott knutna till den orättfärdiga skuldsättningen så kommer de skyldiga att straffas hårt och dömas att betala skadestånd, och de bör inte slippa fängelsestraff om deras förbrytelser är allvarliga. Vad gäller de regeringsmyndigheter som har uppmanat till orättfärdiga lån så måste de hållas ansvariga.

CADTM: Vad ska man göra med de delar av skulden som inte kan anses vara orättfärdiga, olagliga och/eller odiösa?

ET: Till de skulder som inte bedöms vara orättfärdiga ska fordringsägarna bidra genom att minska kursen på obligationerna och räntan, liksom att lägga om betalningarna över en längre period. Även här ska positiv diskriminering göras för små innehavare av statliga skuldpaper och låta dem återbetalas på normal villkor. Dessutom ska den del av statsbudgeten som öronmärks för att betala

av skulder begränsas så att den passar statens ekonomi, regeringens förmåga att betala tillbaka och de sociala utgifternas hårda karaktär. Detta kommer att efterlikna det som gjordes för Tyskland efter Andra världskriget. Avtalet i London 1953 om Tysklands skuld bestod till exempel av att skulden minskades med 62%, och det föreskrev att förhållandet mellan skuldbetalning och exportintäkter inte skulle överskrida 5%.²¹ Man skulle kunna slå fast följande förhållande: den summa som anslås till att betala av skulden får inte överskrida 5% av staten inkomster. Det krävs också ett juridiskt ramverk för att undvika en upprepning av krisen som inleddes 2007-2008: det ska vara förbjudet att socialisera privata skulder; det ska vara obligatoriskt med en ständig granskning av statskulden; brott i anknytning till orättfärdig skuldsättning ska inte preskriberas; orättfärdiga skulder ska förklaras ogiltiga... och så vidare.

CADTM: Skulder kan upphävas men vad kan man göra åt resten?

ET: Det krävs en hel rad andra åtgärder. Åtstramningsprogrammen måste avslutas, bankerna ska överföras till den offentliga sektorn, det behövs radikala skattereformer, sektorer som har privatiserats under den nyliberala eran ska socialiseras, arbetstiden måste skäras ner radikalt.²² Alla dessa åtgärder måste genomföras, för även om upphävandet av skulderna är nödvändigt så kommer det inte att räcka om systemets logik förblir oförändrad.

(Översättning från engelska, Göran Källqvist.)

- 1 *Hellenic Republic Public Debt Bulletin*, nr 62, juni 2011. Tillgänglig på www.bankofgreece.gr.
- 2 *Hellenic Republic Public Debt Bulletin*, nr 56, december 2009.
- 3 Bank of Greece, Economic Research Department – Secretariat, Statistics Department – Secretariat, *Bulletin of Conjunctural Indicators*, nr 124, oktober 2009. Tillgänglig på www.bankofgreece.gr.
- 4 Samma sak kan ses under samma period i Portugal, Spanien och länderna i Central- och Östeuropa.
- 5 Den 25 augusti 2011 nådde den grekiska tioåriga räntan 18,55%, dagen innan 17,9%. Den tvååriga räntan var svindlande 45,9%. (www.lemonde.fr).
- 6 I *Hellenic Republic Public Debt Bulletin*, nr 62, juni 2011, s 4, ser vi tydligt hur den sekundära marknaden bokstavligen talat torkar ut efter maj 2010 när ECB började köpa obligationer.
- 7 I slutet av 2009, innan den grekiska krisen bröt ut, hade franska finansinstitutioner (huvudsakligen banker) 26% av de grekiska obligationer som hade sålts utomlands, tyska banker hade 15%, italienska 10%, Belgien 9%, Holland 8%, Luxemburg 8%, Storbritannien 5%. Kort sagt hade finansinstitutioner, särskilt banker, inte mindre än 81% av de grekiska obligationer som hade sålts utomlands.
- 8 De sammanfattas i en artikel i *The Financial Times*, 26 juli 2011, s 23 och i *Crédit Agricoles bulletin Perspectives Hebdo*, 18-22 juli 2011.
- 9 <http://www.lesechos.fr>.
- 10 *Financial Times*, 6-7 augusti 2011.
- 11 *L’Echo*, 31 augusti 2011. Se även TF1 “La BNP a-t-elle sous-estimé son risque grec?": <http://lci.tf1.fr>.
- 12 Se EU-rådets officiella uttalande: <http://www.consilium.europa.eu/>
- 13 Artikel 49 i Wien-konventionen från 1969 och Wien-avtalet 1986.
- 14 Se Eric Toussaint, *The World Bank: the never-ending coup d’État*, Mumbai: Vikas Adhyayan Kendra, 2007, kapitel 15.
- 15 Carmen M. Reinhart, Kenneth S. Rogoff, *This Time is Different: Eight Centuries of Financial Folly*, Princeton University Press, 2009, s 84-85. Kan hittas online på googlebook.
- 16 Det är obligationer som inte ger rätt till regelbundna utbetalningar av ränta eller kuponger, därav namnet. De köps till underkurs mot sitt nominella värde, som utbetalas när obligationen löper ut. Nollkupongobligationer indexregleras vanligtvis mot inflationen.
- 17 Se *Crédit Agricole, Perspectives Hebdo*, 18-22 juli 2011, s 3.
- 18 Angående den odiösa och följaktligen ogiltiga karaktären på den skuld som trojkan avkräver Grekland, Irland och Portugal (till vilken vi kan lägga den skuld som IMF avkräver Rumänien, Lettland, Bulgarien och Ungern, det vill säga länder som alla är medlemmar i EU) se Renaud Vivien and Eric Toussaint, "[Greece, Ireland and Portugal: why agreements with the Troika are odious](#)".
Odiös (förhatlig, avskyvärd) skuld är ett begrepp inom internationell lag som menar att en statsskuld som en regim har ådragit sig i syften som inte tjänar nationens bästa intressen inte ska kunna drivas in – öa.
- 19 Se Damien Millet, Eric Toussaint (red), *La dette ou la vie*, Aden-CADTM, 2011, kapitel 19. Den 19 juli 2011 ägnade *Financial Times* en hel sida (s 7) åt den relativa framgång Argentina hade haft efter att ha vägrat att betala en avsevärd del av sin skuld. Joseph Stiglitz, vinnare av Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne 2002, mellan 1995 och 1997 ordförande i president Bill Clintons ekonomiska råd och mellan 1997 och 2000 chefsekonom och vice ordförande i Världsbanken, hänvisar till Argentina och Ryssland och argumenterar kraftfullt för att ställa in betalningarna av statsskulden. I en samling uppsatser som 2010 publicerades av Oxford University Press (Barry Herjman, José Antonio Ocampo, Shari Spiegel, *Overcoming Development Country Debt Crisis*) hävdar han att Ryssland 1998 och Argentina 2000 visade att ett ensidigt inställande av skuldbetalningarna kan vara till nytta för länder som bestämmer sig för den handlingslinjen. "Både teorin och praktiken visar att hotet att stänga av lånekranen troligen har varit överdrivet." (sid 48) I en artikel i *Journal of Development Economics* med rubriken "De svårgripbara kostnaderna av en enväldig betalningsinställelse" presenterar Eduardo Levy Yeyati och Ugo Panizza, två ekonomer som har arbetat för Interamerikanska utvecklingsbanken, resultaten av sin noggranna forskning av fall med inställda betalningar i omkring 40 länder. Deras viktigaste slutsats var: "Perioder av inställda betalningar betecknar slutet på den ekonomiska återhämtningen." (I *Journal of Development Economics*, nr 94 2011, s 95-105.) För mer om Ryssland och Argentina, se även C Lapavistas, A Kaltenbrunner, G Lambrinidis, D Lindo, L Meadway, J Mitchell, J P Paineira, E Pires, J Powell, A Stenfors, N Teles, "The Eurozone between Austerity and Default", september 2010 (<http://www.researchonmoneyandfinance.org>). Angående lärdomarna för Grekland från Argentina, se Claudio Katz: <http://www.cadtm.org>.
- 20 Se Damien Millet, Eric Toussaint (red), *La dette ou la vie*, Aden-CADTM, 2011, kapitel 20 och 21.
- 21 Se Eric Toussaint, *The World Bank: the Never-ending coup d’état*, Mumbai: Vikas Adhyayan Kendra 2007, kapitel 4.
- 22 Se [Eight Key Proposals for Another Europe](#).